

KONTAKT

Sydslesvigsk Forenings informationsblad

Bornholm i solskin

Solen skinnede, da små 50 medlemmer af SSF Egernfælde gæstede solskinsøen.

Efterår på Danevirke

Der er lagt op til et bredt efterårsprogram på Danevirke Museum og voldene omkring.

Kan gøres bedre endnu

Kontaktudvalget fra Berlin var i dialog med mindretallet sidst og fik påskrevet, at mindretalspolitikken kan gøres endnu bedre.

Læs mere på KONTAKT side 2

Læs mere på KONTAKT side 3

Læs mere på KONTAKT side 5

DIALOGMØDE MED ELEVER

Projektleder Maria Lannig og generalsekretær Jens A. Christiansen i dialog med 12./13. årgangs-elever fra Duborg og A.P. Møller-skolerne. (Foto: SSF)

De vidste om mindretallets betydning

SSF ved foreningskonsulent Tine Andresen havde indbudt en 13. årgangsklasse fra Duborg-Skolen og en 12. årgangsklasse fra A.P. Møller Skolen (APM) til dialog om det danske mindretals immaterielle UNESCO-kulturarv på APM i Slesvig. Projektkonsulent Maria Lannig fra Det kgl. Bibliotek i København og SSF-generalsekretær Jens A. Christiansen lagde op til en dialog, hvorpå eleverne først i grupper og siden i plenum satte ord på deres syn på sagen.

RUMMER BREDDT

Maria Lannig definerede den immaterielle kulturarv som rummende bl.a. kunst, identitet, skikke, fællesskaber, traditioner, erfaringer, udtryk, det uafhængige og måder at være sammen på. UNESCOs mål er gennem kendskab til hinanden at arbejde for fred og undgå krig. På den baggrund og op imod markeringerne i 2020 søsatte daværende kulturminister Mette Bock det dansk-tyske grænseland og samlivet dér som projekt for UNESCOs kulturarv, fordi det er bevaringsværdigt overfor kommende generationer.

ALLE FØRSTESTEMMER

Jens A. Christiansen tog udgangspunkt i dronningens tale, hvor hun – på besøg i Sydslesvig - udtrykte glæde over, at man i grænselandet havde fundet melodien, hvor alle spiller førstestemmen. Her accepterer

man at være dansk, tysk, frisisk og hjemmehørende alle sammen. Man anerkender hinanden og samarbejder - uden at det hele går op i den store harmonigrøde, som generalsekretæren kaldte det.

Daværende kulturminister Bertel Haarder luftede i 2016 ideen med grænselandet som kulturarv. Hans tanke var ikke udelukkende bevarelsen af skik og brug og traditioner men også en satsning på samarbejde og interaktion baseret på Bonn-København-erklæringerne. Ansøgningen til UNESCO med rammeaftale om grænselandet skal afleveres i marts næste år - og Christiansen opfordrede de unge til at aktivt at medvirke ved udarbejdelsen gennem eksempler.

At mindretalspolitik er fredspolitik passer ifølge SSFs generalsekretær fint til UNESCOs målsætning. Ikke mindst også fordi projektet søges realiseret sammen med det tyske mindretal i Sønderjylland. Det er SSFs håb, at UNESCO kan se det unikke i det dansk-tyske grænseland. Først har de anerkendt bl.a. Danevirke fysisk som kulturarv, og siden ville den immaterielle anerkendelse være et fint supplement.

FORBILLEDE

I debatunden efter indlæggene og gruppearbejdet betegnede eleverne – vel vidende, at klimadebatten p.t. nyder første prioritet - kendskabet til det danske mindretal for vigtigt, indadtil

og udefter. Mindretalsforholdene i det dansk-tyske grænseland betegnede de som forbilledlige og værd at leve op til andre steder i verden, hvor mindretal ofte har kummerlige forhold at virke under.

Det gælder om at bevare forholdene, som de er, selv om de gode forhold her hos os ofte sløver den enkeltes bevidsthed om, hvor godt man egentlig har det.

BEVARE DE SMÅ SKOLER

Et slag slog eleverne også for bevarelsen af de små danske skoler rundt omkring. De er lokale og regionalt mere end blot skoler. De er bastioner for det lokale danske liv. Eleverne lagde ikke skjul på, at de generelt ønsker at bevare så megen dansk kultur som muligt - årsmøderne f.eks. Man kan sagtens være dansk, mente de, uden at forklejne den tyske side, som man jo også tager noget fra, f.eks. lanterneløb og omgangskreds. Eleverne noterede sig, at alle har forskellige folkelige baggrunde, men at alle samles omkring „vor danske skole“ og foreningerne. Vigtigt er også, at man ikke flytter rundt på folk men bevarer dem, der vil, som mindretal - som det jo også skete her hos os i 1920. Med baggrund i flygtningeproblematikken betegnede de unge det som vigtigt, at man sagtens kan leve med to kulturer, samt at man kan lære af

hinanden. Men de unge erkendte også, at når der nu ingen virkelige problemer er, så er mindretallet som emne ikke så frygtelig interessant for de unge.

AFRUNDING

Jens A. Christiansen sammenfattede de unges intentioner i formuleringen „at ville de andre uden at opgive sig selv“. Den holdning er blevet mere accepteret de seneste 10 år, mente han, uden at det skal opfattes nationalistisk. Men mindretal må tillade sig at vise spørgsmålstegn om demokratiforståelse, påpegede generalsekretæren. Maria Lannig, der beklagede, at USA har vendt UNESCO-samarbejdet ryggen, opfordrede de unge til skærpet bevidsthed, selv om man har det godt og kan tage tingene som givet. I UNESCO medvirker 173 lande men ikke alle lande er glade for mindretal. Derfor skal en ansøgning formuleres, så alle stater kan være med. For Duborg-elevernes vedkommende afrundedes udflygten med et besøg på Danevirke. APM-eleverne fik en gratis adgangsbillet til Danevirke Museum, så de kan opsøge stedet, når de har tid og lyst.

Be.

TO FOREDRAG

Rumsonder og livshistorier

Rumsonder har taget betagende billeder, og deres målinger afslører fascinerende naturscenerier og verdener, som er meget forskellige fra jordens. Professor i astrofysik Hans Kjeldsen, Aarhus Universitet, fortæller mere i et livestream-foredrag tirsdag den 8. oktober kl. 18.50 på Flensborg Bibliotek, Norderstrasse/ Nørregade 59. Gratis adgang. I Sydslesvig støttes transmissionen af Centralbiblioteket, Skoleforeningen, Aktivitetshuset og SSF.

OM GENERATIONERS LIVSHISTORIER

En livshistorie er et menneskes personlige fortælling af fortid og nutid, der også peger ud i fremtiden. Vores livshistorie og identitet hænger tæt sammen. Men faktisk har fortællinger fra f.eks. vores forældres og bedsteforældres liv også betydning for, hvem vi er.

Mere i et foredrag ved psykolog Majse Lind, Aarhus Universitet, onsdag den 9. oktober kl. 17 på Flensborg Bibliotek, Norderstrasse/ Nørregade 59.

Entré 5 euro inkl. let traktament; forsalg på biblioteket frem til 7. oktober.

TRE LØRDAGE

Eventyr-opera

Biblioteket tilbyder i samarbejde med Opera på Grænsen og Sydslesvigsk Forening tre lørdage med helt særlige oplevelser for børn i alderen 5-9 år. Under overskriften 'eventyropera' gemmer sig en præsentation af både opera og eventyr – alt sammen formidlet i børnehøjde af professionelle operasangere.

De tre operasangere introducerer gennem kendte eventyr af H. C. Andersen børnene til operaens univers. Den en time lange oplevelse er en blanding af oplæsning og operasang, hvor børnene også selv kommer på banen, enten som kreative medskabere af eventyrets kulisser eller musikalsk medvirken. Børnene kan glæde sig til at møde operasangere som Stine Elbæk, Iben Silberg, Andreas Winther og Anders Christensen - akkompagneret af Jakob Bahr på klaver.

Eventyropera foregår i udlånet lørdag 28. september (Svinedrengen), 26. oktober (Kærestefolk) og 23. november (Hyrdinden og Skorstensfejeren) - hver gang kl. 11-12.

Tilmelding på dcb@dcbib.dk

EJDERSTED

Guldkonfirmander i kirkesalen på Uffe-Skolen. (Foto: Kerstin Pauls)

Til guldkonfirmation

Tønning og Vestejdersted danske Menighed havde sidste søndag fælles guldkonfirmation i Tønning kirkesal. Argangene 1968 og 1969 var blevet inviteret til en festdag. Efter gudstjenesten var der fælles spising, rund-

visning på skolen, kaffebord og mange gamle historier. Desværre var der ikke så mange deltagere, men dem, der var til stede, havde en dejlig dag.

kp

UGEN DER KOMMER

27. SSF og Sønderjyllands Symfoniorkester: Slotskoncert i korsstalden på **Gottorp Slot** kl. 20
 SSF-distrikt **Hatlund/ Landballe**: Smørrebrødsaften på skolen kl. 18-21
 28. SSF, DCB og Opera på Grænsen: Eventyropera for børn: "Svinerengen" på **Flensborg Bibliotek** kl. 11
 29. SSF: Folketeatret opfører "Troen & Ingen" på **Flensborg Teater** kl. 20
 SSF-distrikterne **Lyksborg, Hanved/ Langballe og Store Sølt**: Udflygt med GF Vejle Vesteregnet til den gamle kirkegård i Flensborg, Hanved Skole og Christian Lassens Mindemuseum kl. 10
 30. Det Sydslesvigske Samråd: Sydslesvig-konference for unge på **Flensborg Bibliotek** kl. 8-15
Harreslev Ældeklub: Klubferiemiddag på skolen kl. 14.30
 1. Filmklubben **Biiften**: Filmaften på Flensborghus kl. 19.30
 SSF-distrikt **Bøglund**: Hobby i forsamlingshuset kl. 14.30-17
 SSF Gottorp amt: Formandscafé på Slesvighus kl. 19.30
 2. SSF-distrikt **Ravnkær**: Strikkecafé i forsamlingshuset kl. 15.30
Slesvig Seniorklub: Spil i Ansgarsalen kl. 14
 3. **Ingen KONTAKT denne uge**
 SSFs Humanitære Udvalg: Vi spiser sammen i Det Danske Hus, Sporskifte kl. 12
 SSF-distrikt **Sild**: Loppemarked i Kejtumhallen kl. 11-16
 4. SdU: Håndboldskole for 13-16-årige i Træningshallen **Slesvig** 4.-6. oktober
Flensborg SSF-distrikt Skt. Hans: Lotto på Jørgensby-Skolen kl. 19.30
 6. **Valsbøl** pastorat og Ugle Herreds menigheder: Udflygt til Hamborg fra Skovlund Skole kl. 8
 7. SSF-distrikt **Eggebæk-Langsted**: Hygge i Mines Minde kl. 19

8. SSF, DCB, Skoleforeningen, Aktivitetshuset og Aarhus Universitet: Livestream-foredrag med Hans Kjeldsen om "På rumkrydstogt ud i solsystemet" på **Flensborg Bibliotek** kl. 18.50
Lyksborg Kvindeforening: Møde på skolen kl. 15.30
 SSF-distrikt **Bøglund**: Hobby i forsamlingshuset kl. 14.30-17
 Midtangel Seniorklub 65 plus: Morgenmad hos Ulla og Hans Peter Simonsen i **Tarp**, Senioren-Residens kl. 9
 SSF-distrikt Skovby Seniorklub: Hygge i Hærvejshuset kl. 15
 Aktive Kvinder **Slesvig**: Efterårshygge i Ansgarsalen kl. 19
 9. SSFs Humanitære Udvalg: Foredrag med Gershon ben Abraham Jensen om "Den jødiske menighed i Flensborg - før og nu" på Flensborghus kl. 14.30
 De danske foreninger i Jaruplund, Veding og Sankelmark samt Vanderup menighed: Hygge for alle i Jaruplund Kirke kl. 15-17
Skovlund læsekreds: Møde hos Friederieke Wiendieck, Store Vi, kl. 15
 SSF-distrikt **Ravnkær**: Strikkecafé i forsamlingshuset kl. 15.30
 SSF-distrikt **Isted/ Jydbæk**: Husflid i Jydbæk Forsamlingshus kl. 18
Slesvig Seniorklub: Årsberetning og hygge i Ansgarsalen kl. 14
 10. SSFs Humanitære Udvalg: Folkedans med Inger Marie Christensen på Flensborghus kl. 14.30
Harreslev Kvindeforening: Hygge i kirkens konfirmandstue kl. 19
 Seniorklubben **Sild**: Møde med kaffe, kage og spil i klublokalet i Kejtum kl. 15
Egernfærde menighed: Ældreferiemiddag i menigheds-huset kl. 15
 SSF-distrikt **Damholm**: Hobby i forsamlingshuset kl. 15
SSF Gottorp amt: Film i Slesvighus-Biografen kl. 19.30
Kappel Menighed: Ældreferiemiddag på Kaj Munk-Skolen kl. 15-17
Slesvig Frederiksbergs Torsdagsklub: Møde på Slesvighus kl. 14.30-17
 Torsdagsklubben **Mårkær**: Møde hos Gertrud Jochimsen kl. 15

GUDSTJENESTER		
15. s. e. trin., søndag den 29. september, Matt. 6, 24-34		
Egernfærde	10	Brask
FL Ansgar Kirke	10	Kirkegaard
FL Helligåndskirken	10	Jacobsen
FL Sct. Hans	10	Dal
FL Sct. Jørgen	14	Egeris, høstgudstj. menighedsudfl.
FL Sporskifte		Böll, høstgudstj.
Hanved	10	Böll
Harreslev	11.30	Møller
Lyksborg	10	Schmidt, høstgudstj.
Læk	10	Brask, høstgudstj.
Rendsborg	14.30	
Ravnkær 11.30 Tygesen		
Skovby	10.30	Olesen, høstgudstj.
Store Vi kirke	15	Strelow, høstgudstj.
Sønder Brarup	10	Tygesen
Tarp	11	økumenisk høstgudstj.
Tønning	14.30	T. Jørgensen, høstgudstj.
Vesterland	10.30	Hansen
TORS DAG, 26. SEPTEMBER		
Harreslev	17	Böll, spaghetti-gudstj.
FREDAG, 27. SEPTEMBER		
FL Sct. Hans	18	Dal, spaghetti-gudstj.
ONSDAG, 2. OKTOBER		
Frederiksstad	17	Schmidt, høstfest
SØNDAG, 6. OKTOBER		
Frederiksstad	17	Schmidt, høstfest
16. s. e. trin., søndag den 6. oktober, Matt. 7, 11-17		
Arnæs	11.30	Tygesen
Aventoft Menighedshus	10	Parbo
FL Ansgar Kirke	14	indsætt. M. Jørgensen
FL Helligåndskirken	10	Jacobsen
FL Sct. Hans		se Sct. Jørgen
FL Sct. Jørgen	10	Egeris
Jaruplund		høstflugt
Lyksborg	10	Fonsbo
Medelby skole		høstflugt
Rendsborg	11.30	Brask
Satrup	10	Tygesen
Skovlund Forsamlingshus		høstflugt
SL Ansgar	10	Olesen
Store Vi kirke		høstflugt
St. Peter Ording	14.30	T. Jørgensen, høstgudstj.
Tarp		høstflugt
Tønning	11	T. Jørgensen
Valsbølhus		høstflugt
Vanderup		høstflugt
ONSDAG, 9. OKTOBER		
Holtenå	19	Vogel

SSF EGERNFØRDE

Deltagerne stiller an til fotografering. (Fotos: privat)

Gæstede Bornholm

Små 50 medlemmer af SSF Egernfærde deltog i en fire dages tur 19.-22. september til solskinsøen Bornholm, på bedste vis tilrettelagt af distriktsformand Fred Witt og næstformand Gitte Hougaard-Werner. Sprog- og kulturturen - også til Christiansø - omfattede et bredt besigtelsesprogram med en række

spændende byer, kirker, klippeformationer og ruiner, vandfald og søer, kunst og andet seværdigt. Programmet faldt tydeligvis i deltageres smag og afrundedes med en hylende morsom karaokefest på hotellet inden hjemturen.

Tydeligt: Det er SSF Egernfærde, der er ude at rejse.

MINDEORD

Lundbjerg Hansen, 87 år

Tidligere økonomichef i Grænsforeningen, Poul Henning Lundbjerg Hansen, Rungsted, er død 11. september 87 år gammel. Han blev bisat fra Rungsted kirke 21. september. Lundbjerg Hansen flyttede til Rungsted i 1959, hvor han sammen med sin hustru Ingrid (død i 2000) overtog svigerforældrenes tidligere sommerbolig på Bukkeballevvej, der daterer sig tilbage til 1913. Parret fik tre børn: Astrid, Torben og Jørgen. Lundbjerg blev født 9. oktober 1931, voksede op på en gård ud til Skanderborg sø. Han blev HHer og fik en uddannelse som shippingmedarbejder i ØK, hvor han siden var ansat i perioden 1949-1960, bl.a. også i Østen. Salgsdirektør i Dansk Dybfrost var han 1960-86, økonomichef i Grænsforeningen 1986-2002. Lundbjerg var medlem af menighedsrådet i Rungsted i over 30 år, heraf mere end 20 år som formand. Derudover var han formand for Sønderjysk Forening for Hørholm og Omegn under Grænsforeningen. Begge steder arbejdede han engageret: Via menighedsrådet for kirken, dens medarbejdere og brugere. For Sønderjysk Forenings vedkommende for at yde støtte til Sydslesvig, til ungdomsarbejde, til skoler og børnehaver samt kirker. Alle årene tilrettelagde Lundbjerg flere dages studieture med bus, hvor man besøgte venskabsforbindelserne. For at skaffe hjælp til de mange projekter, solgte han og hjælperne lodsedler for op imod 30.000 kr. årligt på gaden i Hørholm, og elever fra Rungsted Privatskole solgte Dyb-

bøl-mærker på Dybbøl-dagen. Pensionisttilværelsen var ikke noget, Lundbjerg havde længtes efter. Da han blev 70 år, måtte han jo ud, som han selv sagde. Han havde ellers trukket den, så længe han kunne. "Men jeg betragter det som gave at have fået lov at være 53 år på arbejdsmarkedet", som han sagde i et interview med en lokalavis. Gode venner fik ham til at blive helårsbader. "Det betyder meget, når man er alene, at man kommer ordentligt i gang med dagen. Det er skønt at starte dagen med glade mennesker, og jeg bader hver morgen klokken 7.30 fra »Vinterpaladset« på sydolen sammen med andre medlemmer af Hørholm-Rungsted Vikingelaug", fortalte han gerne. Udover den store aktive frivillige indsats var vellidte Lundbjerg også medlem af en række interesseorganisationer og velgørende foreninger. Men som det beskedne menneske, han var, gjorde han aldrig noget større nummer ud af sin store hjælpsomhed. Han fortalte gerne: »Det giver jo meget at være sammen med andre mennesker. At møde rare mennesker, som man bliver gode venner med, er jo væsentligt i ens tilværelse.« Og sådanne mennesker mødte Lundbjerg også i Sydslesvig, og sydslesvingerne i ham. Vi kommer til at savne denne hædersmand. Æret være Lundbjerg Hansens minde.

Jens A. Christiansen, SSFs generalsekretær

RENDSBORG

Korsang for alle

I Ejderhuset i Bydelsdorf tilbydes en aktivitet, der gør glad: Korsang for alle, der har lyst til at synge danske sange sammen. Man mødes fire mandage á 90 minutter: 28. oktober, 25. november, 20. januar og 17. februar kl. 19-20.30. Kurset er under Rendsborg SSF og Voksenundervisningen og koster 20 euro. Kursuslederne Bente Lange og Inga Lausen har en del års erfaring i samarbejdet omkring Ejderskolens elevkor, og nu vil de gerne samle voksne omkring sangen. Der skal mindst være otte deltagere, og de skal have meldt sig til senest på mandag den 30. september hos Bente.Lange@skoleforeningen.org

SSW-U

Drøfter SSW og forbunds-dagsvalg

Alle SSW-U medlemmer er inviteret til SSW-U landsmøde fredag den 27. september kl. 17 i Lille Sal på Flensborghus. Landsstyrelsen glæder sig til et landsmøde, hvor man skal diskutere forskellige resolutioner, og om "vi mener", at SSW skal deltage i det næste forbundsdagsvalg. Desuden vælges en ny landsstyrelse og diskuteres SSW-U's struktur. Dagsordenen følger vedtægterne. Der er sørget for mad og drikkevarer.

3. OKTOBER

Ingen Kontakt

Der udkommer ingen KONTAKT torsdag den 3. oktober (tysk helligdag) i næste uge, men alle KONTAKT-modtagere får Flensborg Avis' jubilæums-udgave tirsdag den 1. oktober (men altså uden KONTAKTsider).

FRISTER TIL LANDSMØDET

SSF gør opmærksom på, at forslag, der ønskes behandlet på landsmødet den 9. november, skal være indsendt til Dansk Generalsekretariat inden lørdag den 12. oktober.

KONTAKT

Udgiver: Flensborg Avis.
 Ansv. chefred. Jørgen Møllekær

Redaktion: Bernd Engelbrecht,
 Lars Erik Bethge

Dansk Generalsekretariat,
 Nørregade/Norderstr. 76
 24939 Flensborg
 Telefon 0461/14408 120 eller
 14408 122
 Internet: www.syfo.de
 e-mail: info@syfo.de

Udkommer hver torsdag.
 Bezugspreis ist im
 Mitgliedsbeitrag enthalten.

VERDEN SARV

Verdensarv-plaketten, som Dronning Margrethe afslørede på Danevirke i sidste uge. (Foto: Tim Riediger)

Dansk logo er på engelsk

SSF har på det sidste fået spørgsmålet, hvorfor den nye officielle UNESCO-plakette for verdensarven Hedeby-Danevirke er på tysk og på engelsk - og ikke tysk-dansk. Svaret, som læserne ikke fik p.g.a. teknisk fejl

på sidste uges KONTAKT - men altså får nu - er, at der ikke findes rent dansksprogede UNESCO-bomærker. Til verdensarvs-steder anvendes i Danmark en engelsksproget udgave, hvor det højre logo in-

deholder ordet »verdensarv« på dansk i stedet for fransk. Så selvom det meste står på tysk og engelsk på plaketten er der altså tale om en vaskægte dansk-tysk dobbeltplakette. Tosprogede plaketter er i øvrigt en stor sjæl-

denhed, og denne version har da også først måttet godkendes af UNESCO-kommissionen i Paris.

TYSK ENHEDS DAG

Mindretallet med i Kiel 2.-3. oktober

I år er det delstaten Slesvig-Holstens tur til at gøre noget stort ud af den tyske genforeningsdag torsdag den 3. oktober. Derfor bliver der en stor borgerfest i Kiel den 2. og 3. oktober i området omkring landdagen/ Düsternbrooker Weg og den såkaldte Kiellinje. Her vil man også kunne finde det danske mindretal, der er med for at vise ansigt. Sammen med det tyske mindretal, frisere, sinti & roma samt plattyskerne informerer man i et stort telt. »Mut zur Vielfalt. Kultur verbindet« er ministerpræsidentens sekretariat, statskanselliets slogan for mindretalenes præsentation. Ankerkvinden for det danske mindretals deltagelse, foreningskonsulent i SSF, Tine Andresen fortæller: "Vi vil præsentere mindretallet ud fra vores fælles »Oplev Sydslesvig«-folder - nu også aktualiseret og på tysk - og standens design tilpasses folderen. Der bliver romsmagning med Braasch som sponsor, og lykkehjulet er også

med igen, i dagens anledning med spørgsmål på tysk. Nikolai Lengefeldt fra Oplev Sydslesvig, fhv. SdU-konsulent Tinne Virgils og Tine Andresen er den faste kerne de to dage, godt bakket op af hjælpere fra organisationer og institutioner. Mindretalsteltet er bemanded kl. 11-21 begge dage. Og man vil dér glæde sig over, at også danske sydslesvigere kommer et smut forbi. Men det bliver ikke nemt for folk at finde en parkeringsplads, så det tilrådes at benytte den kollektive trafik. Programmet kan nærlæses på <https://mut-verbundet.de/programm/>

I KONGERNES JELLING

Deltagerne foran museet i Jelling. (Foto: Privat)

De mødtes midtvejs

For 2. gang mødtes SSF Sdr. Brarup og SSF Satrup/ Havetoft midtvejs - på "midtvejstur" - med Grænsforeningen Thy og Mors, denne gang i Kongernes Jelling. Siden 1946 består venskabsforbindelsen fra SSF Sdr. Brarup og Satrup/ Havetoft med Grænsforeningen Thy og Mors, hvor mange skolebørn fra Sdr. Brarup og Satrup plejede at være på sommerferie. Indtil 2016 besøgte SSF-medlemmer en gang om året vennerne i Nykøbing på Mors og omegn. I 2017 mødte de hinanden for første gang i Middelfart til en midtvejstur. I år fandt midtvejsturen sted i Kongernes Jelling, en interessant dag med dejligt solskinsvejr. Besøget indledtes med et spændende foredrag i Jelling-museet. Det danske monarki startede med Gorm den Gamle i 934. Der diskuteres i Danmark, om Gorm den Gamle var konge over hele Danmark. I hvert fald var det ham, som havde generobret Hedeby i 936. I

Jelling dokumenteres Gorm på runesten, og at han var gift med Thyra. Gorm den Gamle blev gravlagt i an af Jellings høje. Efterfølger som konge var Harald Blåtand. Deltagerne havde efter foredraget en fælles frokost sammen og derefter tid nok til at se på udstillingen i Jelling-museet, gå på de to høje med dejlig udsigt og se på runestenene og palisaderne i det store område. Til afslutning var der fælles kaffebord i den historiske Harresø Kro ved Hærvejen, som siden 2017 ejes af OK-Fonden og er en socialøkonomisk virksomhed. SSF Sdr. Brarup og Satrup/ Havetoft takker arrangørerne: Gerda Eichhorn fra SSF Sdr. Brarup og især Jørgen Bruun Christensen, formand for Grænsforeningen Thy og Mors, for det fine arrangement i Jelling og Harresø.

Anne Marxen

HUSUM

Genoplev dronningens besøg

Dronningen har desværre ikke tid til at komme til "hyggetime" i Husum Bibliotek mandag den 30. september.

I stedet streames DRs film fra 17.9. om H.M. Dronning Margrethes besøg i Slesvig-Holsten og hos det danske mindretal.

TV, kaffe og kage kl. 16.30-17.30. Arrangør: SSF Husum og Omegn og Husum Bibliotek.

FOR BØRN OG VOKSNE

DANEVIRKE MUSEUM

Efterårsprogram

Aktiviteter for børn og voksne fra den 5. til 20. oktober

Kom og kig, eller vær med i Sven Hopps håndværk fra vikingetiden.

VIKINGEAKTIVITETER

Hver dag, kl. 11-16

Hver dag har du mulighed for at fremstille din egen torshammer og at prøve dine færdigheder i at skyde med bue og pil.*

5. og 6. oktober kl. 11-16
Bueskydningsturnering

Kom og se vikingerne dyste om, hvem der skyder bedst!

Aktivitet: Prøv dine egne færdigheder i bueskydning!*

Den 6. oktober kommer falkonérerne på besøg. Hør dem fortælle om, hvordan de går på jagt med deres falke. Hør om de forskellige falke-traditioner i fortiden og bliv klogere på, hvordan man bruger falke i dag. (på tysk)

7. oktober
Fladbrød som i vikingetiden.
Kom og vær med!*

8. oktober
Snitteværksted
Kom og vær med!*

9. oktober
Fremstil din egen skindpung
Kom og vær med!*

10. oktober
Støb din egen torshammer
Kom og vær med!*

11. oktober
Vi fremstiller teglsten
som dem i Valdemarsmuren
Kom og vær med!*

12. oktober
Se, hvordan man fremstillede glasperler i vikingetiden

13. oktober
Se, hvordan man fremstillede glasperler i vikingetiden

14. oktober
Fladbrød som i vikingetiden.
Kom og vær med!*

15. oktober
Snitteværksted
Kom og vær med!*

16. oktober
Fremstil din egen skindpung
Kom og vær med!*

17. oktober
Støb din egen torshammer
Kom og vær med!*

18. oktober
Vi fremstiller teglsten
som dem i Valdemarsmuren
Kom og vær med!*

19. oktober
Se, hvordan man støber i bronze og sølv og fremstiller støbeforme

20. oktober
Se, hvordan man støber i bronze og sølv og fremstiller støbeforme

RUNDVISNINGER

8. oktober, kl. 12
Rundvisning langs volden På dansk eller tysk, alt efter behov. Pris: 5 euro per person. Prisen inkluderer fri entré til museet.

Eller efter aftale

* For at være med i aktiviteterne betaler man et lille bidrag.

www.danevirkemuseum.de

Danevirke Museum
Ochsenweg 5
D-24867 Dannewerk

ARRANGEMENTER

i Sydslesvig 2019/2020

oktober

Sydslesvigsk Forening

KULTUR

Camille Clouds Brevkasse

Mandag
21.10.2019 • 20:00

Stadttheater
Flensburg

MUNGO PARK

SUPER HUMAN

Mandag
21.10.2019 • 20:00

Husumhus
Husum

Musik å synnejysk Rikke Thomsen

Foto: T. Aniella

Tirsdag
22.10.2019 • 19:00

Agtrup Forsamlingshus
Agtrup

Enrico Pieranunzi & Thomas Fønnesbæk

Foto: Jazz Image

Fredag
25.10.2019 • 20:00

Flensborghus
Flensburg

Foredrag v. **Victor Greve**

Mandag
28.10.2019 • 19:30

Medborgerhuset
Egernførde

Eugen Onegin

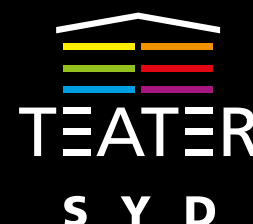
Torsdag
31.10.2019 • 19:30

Idrætshallen
Flensburg

Billetter • Abo ssf-billetten.de + 49 (0)461 - 14408 125

SSFs sekretariat, Aktivitetshuset, sh:z Ticketcenter FL Nikolaistr. 7,
Reisebüro Peelwatt Marie-Curie-Ring 39 FL eller ved indgangen

HILLERØD GF

På Fø orienterede Uwe Nissen om arbejdet. (Fotos: privat)

I Egernfærde bl.a. SSFs distriktsformand Fred Witt.

Tak, Sydslesvig!

Grænsforeningen for Hillerød og Omegn vil gerne sige en stor tak til alle i Sydslesvig, der var med til at gøre ideen med Oplev Sydslesvig til virkelighed på foreningens tur 6.-9. september.

Formand Bent Kauffmann fortæller: Vi var 57 deltagere, der fik en uforglemmelig flot oplevelse på Fø - i SSFs lokale, på en rundtur og i kunstmuseet med skoleinspektør Uwe Nissen, og i Egernfærde med pastor Ulrich Vogel, der gav os en tankevækkende gudstjeneste og en fin fortælling om Egernfærde kirke, med SSFs distriktsformand Fred Witt og næstformand Gitte Hougaard-Werner, der i Medborgerhuset arrangerede frokost samt rundvisning til de danske institutioner, bare et døgn efter indbrud og hærværk, bl.a. mulighed for ved hjælp af rengøring af et par håndfulde entusiastiske SSFere og SSWere.

Vi fik et fint indblik i den renoverede udstilling i Hedeby, en imponerende kultur-quiz i Lyntempo af bibliotekschef Jens Henriksen, og en rigtig god gennemgang af Sydslesvigs og SSFs historie ved SSFs kommunikationschef Lars Erik Bethge, oven i købet suppleret med fotos fra Dronning Margrethes just tilendebagte firedages besøg. Imponerende, at I alle stiller op, når vi gerne vil besøge jer. I gør virkelig Sydslesvig levende og endnu mere interessant.

Skulle nogen af jer søge nordpå, vil vi forsøge at leve op til jeres gæstfrihed. Tak for endnu en fantastisk oplevelse!"

DANSK-TYSK

Høstfest i Tarp

Traditionen tro er menighederne i Ugle herred og deres tyske naboer indbudt til høstfest i Tarp danske kirke, i år søndag den 29. september kl. 11.

Der begyndes med høstgudstjeneste, hvor pastorerne Theo von Fleischbein og Morten Mortensen i fællesskab leder gudstjenesten på dansk og tysk.

Efter gudstjenesten inviteres menigheden til kirkefrokost og munter samvær.

Der bliver bedt om 5 euro for maden. Alle er velkomne.

MINDERHEITENPOLITISCH

Einiges geht noch besser

Der Kontaktausschuss/ Beratender Ausschuss für Fragen der dänischen Minderheit beim Bundesministerium des Innern (M II 4) tagte am 18. September im Slesvighus in Schleswig unter der Leitung des Beauftragten der Bundesregierung für Aussiedlerfragen und nationale Minderheiten, Prof. Dr. Bernd Fabritius mit Beteiligung von Vertretern des Bundesministeriums des Innern, für Bau und Heimat und der Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien.

Die dänische Minderheit war durch den Vorsitzenden des SSW, Flemming Meyer, MdL, den Vorsitzenden des SSF, Jon Hardon Hansen, den Landessekretär des SSW, Martin Lorenzen, den Generalsekretär des SSF, Jens Christiansen, sowie Jette Waldinger-Thiering, SSW-MdL, vertreten. Als Gäste und Jugendvertreter der Minderheit waren der Vize-Landesvorsitzende der SSW-Jugend, Tjark Jessen, und Linea Kopf, Vorstandsmitglied von SdU, bei den Beratungen anwesend.

Als Vertreter der Bundesländer nahm der Beauftragte des Ministerpräsidenten von Schleswig-Holstein in Angelegenheiten nationaler Minderheiten und Volksgruppen, Grenzlandarbeit und Niederdeutsch, Johannes Callsen, MdL, und als Vertreterin der Minderheitensekretariats, Judith Scholze teil. Weitere Teilnehmer waren die Bundestagsabgeordnete Petra Nicolaisen (CDU) Astrid Damerow (CDU) sowie Sönke Rix (SPD). In der Sitzung berichtete SSW-Vorsitzender Flemming Meyer von der aktuellen Situation der Minderheit und mahnte auch Verbesserungen an:

KÖNIGIN

Der viertägige Besuch der dänischen Königin Margrethe II. bei der dänischen Minderheit und beim Land Schleswig-Holstein Anfang September unterstreicht die guten und engen Beziehungen zwischen Dänemark und Schleswig-Holstein/ Deutschland. Für die dänische Minderheit war der erste offizielle Besuch der Königin in Südschleswig seit 1978 besonders wichtig im Vorfeld der Feierlichkeiten zum 100-jährigen Jubiläum der Grenzziehung zwischen Dänemark und Deutschland in 1920. Die Königin machte deutlich, dass die dänische Minderheit ein wichtiger Teil Dänemarks ist und auf keinen Fall „vergessen“ werden soll, wenn man im nächsten Jahr die Wiedervereinigung von Sønderjylland mit Dänemark groß feiert. Die Königin machte in vielen Reden und Gesten deutlich, wie erfreut sie über die positive Entwicklung im deutsch-dänischen Grenzland und wie froh sie über Fortschritte in der Minderheitenpolitik des Landes ist.

GRUNDGESETZ

Auch im vergangenen Jahr gab es weitere Fortschritte in der Minderheitenpolitik des Landes. So hat die schleswig-holsteinische Landesregierung von CDU, FDP und Bündnis 90/ Die Grünen gemeinsam mit der Landesregierung in Sachsen einen Entschließungsantrag in Bundesrat für den Schutz nationaler Minderheit eingebracht.

Die Idee stammt vom SSW und wird von der dänischen Minderheit und den anderen Minderheiten Deutschlands unterstützt. Während die Landesverfassungen von Schleswig-Holstein, Brandenburg und Sachsen Bestimmungen zugunsten der dort beheimateten Minderheiten und Volksgruppen enthalten, gibt es das nicht im Grundgesetz.

Folgende Klausel soll Eingang in Artikel 3 des Grundgesetzes finden: „Der Staat achtet die Identität der autochthonen Minderheiten und Volksgruppen, die nach dem Rahmenübereinkommen zum Schutz nationaler Minderheiten des Europarats in Deutschland anerkannt sind.“ Die Aufnahme einer solchen Formulierung würde die gesamtstaatliche Verantwortung für den Schutz nati-

onaler Minderheiten unterstreichen. In Zeiten von Separatismus und ethnischen Konflikten in Europa wäre es ein starkes Signal, wenn Deutschland gerade in dieser Situation deutlich machen würde, dass Minderheitenrechte eben auch zur Konfliktbewältigung beitragen können. Der SSW und die dänische Minderheit begrüßen diesen minderheitenpolitischen Einsatz der Landesregierung ausdrücklich und hoffen, dass sich auf Bundesebene eine zweidrittel Mehrheit im Bundesrat und Bundestag finden wird.

KOMMUNALE DEFIZITE

Während im letzten Jahr auf Landesebene (z.B. durch die Änderung des Paragraph 82a des Landesverwaltungsgesetzes, in dem die Sprache Dänisch als Verwaltungssprache auch auf die Stadt Kiel ausgeweitet wurde), weitere Fortschritte in der Minderheitenpolitik erzielt wurden, gilt das nicht in gleichem Maße für alle Kommunen im Landesteil Schleswig. Immer wieder gibt es Probleme für die Organisationen der dänischen

Die dänische Minderheit sieht daher Handlungsbedarf in diesem Bereich z.B. bei den Gerichten. Dies ist jedoch nur mit einer Gesetzesänderung auf Bundesebene möglich.

Die dänische Minderheit sieht hier weiterhin die Regelungen für die sorbische Minderheit im Paragraph 184 des Gerichtsverfassungsgesetzes als Vorbild an. Auch bei der Abgabe von dänischen Schriften bei den Finanzämtern müssen Übersetzungen immer noch von den Organisationen der dänischen Minderheit bezahlt werden. Hier sehen wir also weiterhin Defizite und Handlungsbedarf bei der Umsetzung der Europäischen Sprachencharta.

Das gleiche gilt für die Umsetzung der Sprachencharta für Dänisch im Bereich der Medien.

Ein wichtiger Eckpfeiler einer guten Minderheitenpolitik ist die Pflege der Minderheitensprachen. Denn ohne den Erhalt ihrer Sprachen haben die Minderheiten keine Zukunft und sind der Gefahr ausgesetzt, assimiliert zu werden. Deshalb ist der Gebrauch von Minderheitensprachen in den Medien des Landes von besonderer

tremismus wäre eine Umsetzung der MSPI-Forderungen ein Zeichen, dass die EU die Herausforderungen und Probleme der vielen nationalen Minderheiten und Volksgruppen Europas ernst nimmt.

KOMMENDE BUNDESTAGSWAHL

Die Rahmenbedingungen für die Minderheitenpolitik haben sich in den letzten Jahren verändert. Die zunehmende Zersplitterung der Parteienlandschaft machen es wahrscheinlich, dass minderheitenpolitische Verhandlungen auf Bundesebene und eine Sicherung der berechtigten Interessen der Minderheiten in Zukunft schwerer werden.

Das deutsch-dänische Grenzgebiet gilt als Vorzeigeregion in Minderheitenfragen und ist ein Musterbeispiel der guten grenzüberschreitenden Zusammenarbeit und des positiven Miteinanders von unterschiedlichen Kulturen und Sprachen. In einer Welt, in der das politische Spektrum sich vor allem nach rechts außen verbreitert, ist es wichtig, den Menschen positive Alternativen zu Hass, Angst und

Vertreter und Gäste bei der Kontaktausschuss-Sitzung vorm Slesvighus in Schleswig. (Foto: BMI)

Minderheit, wenn sie kommunale Zuschüsse beantragen im Bereich der freiwilligen Leistungen. Zum Beispiel sind nur wenige Kommunen bereit, Zuschüsse für die Ganztagsbetreuung der dänischen Schulen zu zahlen, obwohl sie die Ganztagsbetreuung der öffentlichen Schulen in den Kommunen mitfinanzieren. Einen konkreten Fall in der Gemeinde Achtrup haben der SSW und Dansk Skoleforening for Sydslesvig zum Anlass genommen, den Minderheitenbeauftragten des Landes Johannes Callsen in dieser Sache einzuschalten. Die dänische Minderheit vertritt die Auffassung, dass die Kommunen im Sinne der Gleichstellung auch bei den sogenannten freiwilligen Leistungen einen Zuschuss geben müssen, wenn sie die gleichen Leistungen für die Mehrheitsbevölkerung vorhalten. Schließlich stehen die Minderheiten nach Artikel 6 der schleswig-holsteinischen Landesverfassung auch unter dem Schutz der Gemeinden und Gemeindeverbände.

DÄNISCH IN MEDIEN

Während also auf Landesebene mit der Änderung des Paragraph 82a des Landesverwaltungsgesetzes für die Sprache Dänisch eine wichtige Forderung der europäischen Sprachencharta für Minderheitensprachen erfüllt wurde, sehen wir auch auf Bundesebene weiterhin minderheitenpolitische Herausforderungen. Denn das Gesetz umfasst nur die Landesbehörden und die kommunalen Instanzen, aber nicht die Bundesbehörden.

Bedeutung. Obwohl viele Mitglieder der dänischen Minderheit die Möglichkeit haben, Radio und Fernsehprogramme aus Dänemark zu empfangen, besteht weiterhin Bedarf nach dänischsprachigen Produktionen für und über die dänische Minderheit in den Medien Schleswig-Holsteins. Mit Ausnahme der täglichen dänischen Rundfunknachrichten von Flensburg Avis im privaten Sender RSH gibt es weiterhin keine angemessenen Radio- und Fernsehprogramme auf Dänisch. Die dänische Minderheit ist daher weiterhin der Auffassung, dass der öffentlich-rechtliche Sender NDR eine Verpflichtung hat, die Minderheitensprache Dänisch in seinem Programm aufzunehmen. Ein erster Schritt in die richtige Richtung ist der Wunsch des NDR, mehr dänisch-sprachige Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter anzustellen.

EUROPÄISCHE BÜRGERINITIATIVE

Die Europäische Bürgerinitiative Minority SafePack (MSPI) hat im letzten Jahr über 1 Millionen Unterschriften zum Schutz der nationalen Minderheiten in Europa gesammelt. Nach der Europawahl und der Einsetzung der neuen Kommission ab 1. November erwarten die europäischen Minderheiten, dass die Forderungen des MSPI in Bruxelles akzeptiert und umgesetzt werden. Die dänische Minderheit würde es begrüßen, wenn die Bundesregierung sich bei der EU-Kommission dafür einsetzt. In Zeiten des ansteigenden Nationalismus und Ex-

Fremdenfeindlichkeit zu zeigen. Dies macht es notwendig, dass der SSW als Regional- und Minderheitenpartei ernsthaft überlegt seinen politischen Einfluss auch auf die Bundesebene auszuweiten, zumal der SSW bei Bundestagswahlen ebenfalls von der 5%-Hürde befreit ist.

AUSBLICK

Die Vorbereitungen zum 100-jährigen Jubiläum der Volkabstimmung zur Grenzziehung im deutsch-dänischen Grenzgebiet sind in Dänemark im vollen Gange. Die dänische Minderheit plädiert dafür, das Jubiläum zum Anlass der Würdigung einer gelungenen Minderheitenpolitik auf beiden Seiten der Grenze zu nehmen. Besonders der Aspekt einer Grenzziehung auf demokratischer Grundlage, die jetzt fast 100 Jahre gehalten hat, sollte entsprechend gewürdigt werden. In einer Zeit, in der europaweit und leider auch in Deutschland der extremistische Nationalismus wieder seine hässliche und äußerst gefährliche Fratze zeigt, ist es wichtig, dass sowohl das Land Schleswig-Holstein als auch der Bund ihre progressive und konstruktive Minderheitenpolitik fortsetzen und auch in der EU sich für eine offensivere Minderheitenpolitik einsetzen.

Das positive Beispiel einer Minderheitenpolitik im deutsch-dänischen Grenzland, die zu Frieden, Wohlstand und Integration der Minderheiten beigetragen haben, ist nämlich weiterhin in ganz Europa als Vorbild anzusehen.